

ИЗДАНИЕ НА СЪЮЗА НА ИЗОБРЕТАТЕЛИТЕ В БЪЛГАРИЯ

ИНОВАТИВНО

В БРОЯ

Събития

Новини от света на бизнеса и интелектуалната собственост

Предстоящи събития

Номинираните в конкурса Млад селекционер - 2025

Брой 11(41)/2025

ISSN: 2815-3502

Редакционна колегия

Проф. д.т.н. инж. Гаро Мардиросян – гл. редактор

Д-р инж. Марио Христов – зам. гл. редактор

Проф. д.с.н. Славка Лукипудис

Доц. д-р Роксандра Памукова - Майкълсън

Маг. Милен Марков

Използвани са и материали от Интернет, сайта на Патентно ведомство на Република България <https://www.bpo.bg/>, сайт <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/sheet/36/>, сайт на ИКИТ-БАН www.space.bas.bg, сайт на Министерство на иновациите и растежа <https://www.mig.government.bg/>, сайт на Съюза на изобретателите в България <https://sibulgaria.org/>, архиви на СИБ, научно-технически и организационни дейности на СИБ, БТА и лични архиви.

Съдържание

Събития.....	3
Новини от света на бизнеса и интелектуалната собственост	25
Предстоящи събития	34

Събития

ИНОВАТОР НА ГОДИНАТА - 2025 *ИЗОБРЕТАТЕЛ НА ГОДИНАТА - 2025* *МЛАД СЕЛЕКЦИОНЕР НА ГОДИНАТА - 2025*

Националните награди от конкурсите „Изобретател на годината - 2025“ и „Млад селекционер на годината - 2025“, организирани от Съюза на изобретателите в България (СИБ) бяха връчени на тържествена церемония в Националния дом на техниката в София.

Събитието събра изобретатели, селекционери, учени, изследователи, млади таланти и представители на научните институти – хора, чиято мисия и дейност доказват, че българската научна мисъл е жива, смела и насочена към бъдещето.

„Благодарение на вас – търсещи, вдъхновени и смели хора – човечеството осъществява своите крилати желания и блянове“, се казва в посланието на организаторите.

Иноватор на годината 2025

Журитата разгледаха над 120 български изобретения и селекции на нови сортове растения. Допуснати за участие бяха 9 млади селекционери и 15 изобретатели.

Федерацията на научно-техническите съюзи (ФНТС) връчи приз „Иноватор на годината 2025“ на доц. Наталия Петровска от Института по царевица в Кнежа - водещ специалист по селекция, растителна защита, член на СИБ.

Млад селекционер на годината - 2025

В конкурса за „Млад селекционер на годината - 2025“ комисия с председател проф. доктор на селскостопанските науки Славка Лукипудис – зам. Председател на Съюза на изобретателите в България, ресорен отговорник за научните селекционни институти, отличи трима млади учени, които със своя труд и постоянство градят бъдещето на българското растениевъдство.

Публиката посрещна с бурни аплодисменти всяка от наградените номинации.

Победителка „Млад селекционер на годината - 2025“ е д-р Валя Бачийска. Ас. д-р В. Бачийска от Института по царевицата в Кнежа – работи по създаването на хибриди с подобро качество на зърното и устойчивост на климатични стресове.

Участва в разработването и изпълнението на Научно-изследователски проекти, към ССА на конкурсен принцип като ръководител и член на научен колектив на разработки “Селекция и семепроизводство на високопродуктивни и стрес толерантни хибриди царевица, в условията на климатични промени – залог за устойчиво земеделие” и “Създаване на нова генетична плазма, за създаване на царевични хибриди с подобро качество на зърното, подходящи за технологична преработка”. Има публикации в референтни издания с IF. Резултати от нейни публикации са цитирани в международни научни източници.

Приз за номинация Млад селекционер на годината - 2025:
Гл. ас. д-р Мария Петрова от Добруджанския земеделски институт – автор и съавтор на хибрида „Красела“, единственият български слънчоглед, устойчив на синя китка, раса Н.

Занимава се с провеждане на фитопатологични изследвания и мониторинг на селекционни материали при слънчоглед в България, както и с разработване и прилагане на иновативни методи за диагностика и контрол на фитопатогенни болести по слънчогледа.

Приз за номинация Млад селекционер на годината - 2025:
Ас. Деница Тонева от Института по лозарство и винарство – Плевен – млад учен, който съчетава любовта към лозата с активна научна работа и участия в международни форуми.

Ас.Тонева заема длъжностите агроном по овощарство (гр. Карнобат), лозарство (гр. Харманли), помощник технолог – винопроизводство (до 2024 г) в с. Могичево.

Изобретател на годината - 2025

В конкурса „Изобретател на годината - 2025“ журито с председател доц. инж. Димитър Колев от Института по инженерна химия - към Българската академия на науките (БАН), член на УС на Съюза на изобретателите в България отличи личности и колективи, чиято работа доказва, че българското изобретателство има своята запазена територия на световната сцена.

Награда „Изобретател на годината - 2025“ получи доц. д-р Красимир Коев.

Доц. д-р К. Коев представи тази година прототип на иновативен апарат за ултравиолетово лъчение за Corneal cross-linking приложим при очни заболявания. Предназначен е за лечение на кератоконус, язва на роговицата, инфекциозен кератит, стафиломи и др. Продължителността на терапевтичната експозиция е само 1 минута.

Доц. д-р К. Коев е водещ български лекар - офталмолог и учен с богат международен научен и иновативен опит. Работи в Института по Електроника на БАН в София като доцент, където в последните години участва в създаването на 11 изобретения, защитени с 5 патента и 6 полезни модела. Има опит от клиниките по очни болести в УМБАЛ Александровска, УМБАЛ Царица Йоанна-ИСУЛ, Медицински Университет - София, Военната Академия Г.С. Раковски София и в Русенския Университет ”Ангел Кънчев”.

Автор е на 250 научни публикации, 5 монографии и един учебник по очни болести. През 2018 г. излиза от печат монографията му «Здравеопазване и национална сигурност», която е първа в областта на здравната сигурност в България.

Приз за номинация „Изобретател на годината - 2025“: Колектив проф. Гаро Мардиросян, проф. Георги Желев, доц. Светослав Забунов и проф. Симеон Панев от Института за космически изследвания и технологии към БАН. Учените представиха три впечатляващи иновации – Мобилна радиостанция със соларен панел, Мултикоптер с георадар и система за откриване на мини чрез честотно изместване.

Проф. Гаро Мардиросян е Почетен изобретател, вписан в Златната книга на българските изобретатели и откриватели. Автор и съавтор на 82 изобретения и 136 научни публикации. Изобретател на годината - 2023.

Проф. Георги Желев е инженер-геолог. Автор на 26 изобретения и 128 научни публикации с 280 цитирания.

Проф. Симеон Панев: Професор - машинен инженер с 4 изобретения и 115 научни публикации.

Доц. Светослав Забунов е софтуерен инженер, с 53 изобретения и 102 научни публикации. Изобретател на годината - 2024.

Мултидисциплинарният колектив от БАН изследва и разработва нови технологични решения в областите:

- Безпилотни летателни апарати – нови конструктивни решения повишаващи ефективността и разширяващи възможностите за приложение в различни сфери;
- Средства за персонална защита от вредни лъчения, показващи освен интензивността, също и посоката на източника на излъчване;
- Системи за защита на критични инфраструктури – язовирни стени и атомна електроцентрала.

Приз за номинация „Изобретател на годината - 2025“: Инж. Снежан Иванчев е изобретател с патенти в 12 държави. Изобретенията му са свързани с бързите електрически влакове "ЕВРО-9000", модерни пътища, паркинги и др. Участва в конкурса с проект за иновативен метод за саниране на многоетажни сгради.

И тази година наградите символизираха вярата, че иновациите са движещата сила на обществото – от лабораториите и институтите до реалните решения за хората и околната среда.

Водещи на церемонията бяха доц. д-р Роксандра Памукова-Майкълсън от Медицински университет – София и гл. ас. Марко Михайлов от Лесотехнически университет – София, които придадоха на вечерта топъл, но и официален тон – с емоция, аплодисменти и много гордост за постиженията на българските иноватори.

Председателят на Съюза на изобретателите д-р инж. М. Христов поздрави всички участници и подчерта, че успехът на всеки изобретател и селекционер е успех за България.

Подготви: доц. д-р Роксандра Памукова

НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ „ВЪЗМОЖНОСТИ И ПОСТИЖЕНИЯ НА АГРАРНАТА НАУКА В ДИНАМИКАТА НА ВРЕМЕТО“

В рамките на Юбилейният празник „100 години, Института по Полски Култури (ИПК), Чирпан, проведе Юбилейна научна сесия „Възможности и постижения на аграрната наука в динамиката на времето“ 25 септември 2025 г. в три основни раздели

- **„Селекция, генетика и биотехнологии на полски и трайни насаждения“** (с 9 доклада и 43 постерни материали);
- **„Екология, растителна защита и агротехнически аспекти на производството на полски култури и многогодишни насаждения“** (с 3 доклада и 5 постерни презентации);
- **раздел „Животновъдство“** (с 5 бр. постерни презентации).

Изнесените научни доклади, както и постерно представените резултати от научните разработки, по посочените раздели, ясно показват резултатите и постиженията на научния колектив на ИПК, Чирпан и на гостите на Юбилея. Резултатите показаха широтата и обема на научната дейност, въпреки трудностите на времето и усложнените климатични условия, за растежа и развитието на земеделските култури. Доказателство за дейността, която развива ИПК, Чирпан, в България, през стогодишния период на съществуването си.

Интересни Доклади с научни резултати (за сортове памук, зимна твърда пшеница, царевица и ечемик) бяха представени в раздел „Селекция, генетика и биотехнологии на полски и трайни насаждения“ Докладите бяха от български селекционери и селекционни колективи и от гости от Мартонвашари и от Украйна.

Присъстващите в залата аграрни научни специалисти, станаха свидетели на споделените обзори, многогодишни постижения на Института Чирпан, в областта на селекцията на сортове памук, сортове зимна твърда пшеница, съвременни мултидисциплинарни подходи в селекцията на твърда пшеница, анализ на технологичното качество и агрономическите характеристики на картографската популация от зимна твърда пшеница“ (в *Украйна*), отглеждане на зърнени култури за устойчивост на биотичен стрес и твърда пшеница-адаптивна реакция към изменението на климата“ (*Мартовашари*).

Гости на Юбилея бяха и наши учени, от сродни научни институти, от които научихме за селекционните им постижения.

За „Кнежа 581 - нов хибрид на научноизследователски Институт по Царевицата, гр. Кнежа.

За „Мутационна селекция при ечемика в ИЗемеделие, Карнобат: постижения и бъдещи насоки“.

В ИПК Чирпан, честващ своя 100 годишен Юбелй, се селектират основно две земеделски култури: памук и твърда пшеница. Интерес представляваше доклада, с ретроспективен анализ на резултатите от селекцията на сортове памуци на тема „Принос на селекцията на памука за увеличаване на продуктивността и подобряване качество на влакното“ (*проф.д-р Нели Вълкова, доц д-р Минка Колева, доц. д-р Валентина Димитрова, доц. д-р Спасимира Недялкова, ИПК, Чирпан, ССА, София*).

Селекционната дейност преминава през различни етапи на развитие и обхваща различни периоди от време. В началните етапи на селекция, особено ценни са сортовете № 38, № 2362 и № 4521 (*Тракия-2*).

Голям прогрес в селекцията за ранозрялост и продуктивност е постигнат със създаването и внедряването на сорт Бели извор, с комплекс от положителни качества и висока адаптивна способност. В тази група са сортовете Чирпан-539 и Чирпан-603, които са по-ранни, подобивни и с по-качествено влакно от Бели извор. С тях е направена съществена промяна в сортовия състав на отглеждания у нас памук.

Сорт Авангард-264, създаден чрез междувидова хибридизация *G. hirsutum* L. × *G. barbadense* L. и регистриран през 1994 г., поставя началото на една нова генерация сортове с по-качествено влакно.

Съществен принос за подобряване на ранозрелостта и продуктивността имат сортовете ИПТП Вено, Хелиус, Деница, Руми, Филипополис, Цветелина и др., за подобряване качеството на влакното – сортовете Перла-267, Вега, Колорит, Дарми, Наталия и др.

Сортовете Аида, Пирин, Перун, Тиара, Кристал и Снежина са най-новите постижения в селекцията на ранозрелост и продуктивност, Анабел, Мелани и Селена са най-новите постижения в селекцията на качество на влакното. Тези сортове са много добра база за по-нататъшното развитие на памукопроизводството и селекцията на памука у нас.

Сорт Изабелл с естествено оцветено кафяво влакно, поставя началото на ново селекционно направление в селекцията на памук у нас - селекция на цветен памук. Със създаването на кафявите сортове Егея и Нике е постигнат значителен прогрес в подобряване качеството на влакното, особено на неговата дължина, еластичност и здравина.

Генетико-селекционните изследвания с памук у нас също бележат значителен напредък. Установени са наследяването и генетичната структура на най-важните стопански признаци. Идентифицирани са добри общи комбинаторни по тях и отбрани F_1 кръстоски с възможна най-висока Обща Комбинативна Способност (ОКС) по всички изследвани признаци. Проучена е фенотипната стабилност на голям брой перспективни линии и сортове памук.

Първите български сортове са създадени чрез отбор на местния памук. Със задълбочаване на селекционните изследвания, с цел подобряване на ранозрелостта и продуктивността, се използва селекционния метод междусортовата хибридизация.

На сегашния етап, вътревидовата хибридизация и експерименталният мутагенезис са основни селекционни методи за подобряване на ранозрелостта и продуктивността.

Междувидовата хибридизация на *G. hirsutum* L. $\times$ *G. barbadense* L. и съчетаването ѝ с вътревидова хибридизация, се използва за подобряване качеството на влакното.

Съществен принос за подобряване на ранозрелостта и продуктивността при памука, имат сортовете ИПТП Вено, Хелиус, Деница, Руми, Филипополис, Цветелина и др., а за подобряване качеството на влакното – сортовете Перла-267, Вега, Колорит, Дарми, Наталия и др.

Сортовете Аида, Пирин, Перун, Тиара, Кристал и Снежина са най-новите постижения в селекцията на ранозрялост и продуктивност, Анабел, Мелани и Селена са най-новите постижения в селекцията на качество на влакното. Тези сортове са много добра база за по-нататъшното развитие на памукопроизводството и селекцията на памука у нас.

В резултат на селекция, добивът на суров памук, спрямо сорт Чирпан-539 (*стандарт за продуктивност*), е увеличен с 6.5% - 11.3%, добивът на влакно – с 5.4–12.0%, като най-съществен принос имат най-новите сортове Аида – 11.3% и 8.9% и Перун – 9.5% и 12.0%.

Дължината на влакното е увеличена с над 3mm, подобрени са финността, здравината, консистенцията за предене.

Увеличени са рандемана на влакното, масата на кутийката и височината на 1-ва плодна клонка (*във връзка с механизираното прибиране на памука*).

Със създаването на сортовете Егея и Нике е постигнат значителен прогрес в подобряване качеството на влакното на цветния памук чрез селекция.

От научният доклад „Резултатите от екологични изследвания на *Gossypium hirsutum* L.“ (*проф.д-р Вера Боровик*), направихме съпоставка на условията (*в България и Украйна*), за селекция, отглеждане и потенциалните, продуктивни възможности на сортовете памуци.

Голяма част от докладите в Юбилейната Научната Конференция, беше във връзка със селекцията на сортове зимна твърда (*durum* L.) пшеница, съвременни мултидисциплинарни подходи в селекция на твърда пшеница (*проф Виолета Божанова*), анализ на технологичното качество и агрономическите характеристики на картографската популация от зимна твърда пшеница (*Гюла Вида, Каталин Пушкаш, Моника Чепло*), отглеждане на зърнени култури за устойчивост на биотичен стрес в *Martonvásár*“ (*Mónika Cséplő, Andrea Uhrin, Katalin Puskás, Klára Mészáros, Judit Bányai, Viola Tóth, Balázs Varga, Péter Mikó u Gyula Vida*), както и адаптивната реакция към изменението на климата“ (*Уолтър Родриго Меца Моралес, Мартонвашари*).

За оригиналността, биологическите, технологическите и стопански качества на българските сортове зимна твърда пшеница научихме от доклада „Селекция на твърда пшеница в България – наука, традиции и бъдещи предизвикателства“ (доц д-р **Рангел Драгов**, проф. д-р **В. Божанова**, доц д-р **Сп. Недялкова**, доц д-р **Кр. Танева**, гл. ас. **Б. Хаджииванова**, гл. ас. **М. Видева**).

Сравняването между старите и нови сортове показва, че добивът се е увеличил с 29%, едрината на зърното с близо 9%, броят на класчетата в клас с 7%, теглото на зърното с 6% и броят зърна в клас с 4%. Те имат едро зърно, с висока хектолитрова маса и стъкловидност. Новите сортове притежават повишено съдържание на жълти пигменти, поради установен полиморфизъм в определен ген.

Най-перспективните сортове са Предел, Сая, Реядур, Хеликс и Дейче, на които се прави сертифицирано семепроизводство.

Създадени са селекционни линии твърда пшеница чрез отдалечена хибридизация и беккросна стратегия. Осъществени са изследвания за приложимостта на микросателитни маркери (SSR) при идентифициране на генетичен пренос от отдалечени видове в генома на твърдата пшеница.

Проведена е молекулярна оценка на беккросни линии, получени от хибридизация с *Tr. carthlicum*, *Tr. dicoccoides*, *Tr. dicoccum*, *Tr. polonicum*, *Tr. macha*, *Tr. spelta*, *Tr. timopheevii*, *Ae. tauschii* и *Triticale* и са установени интрогресии на хромозомни сегменти от тетраплоидни (AABB), диплоидни (DD) и хексаплоидни (AABBDD) чужди видове в генома на култивирана твърда пшеница (сортове *Виктория*, *Възход* и *Прогрес*) и новопоявили се алели в техните линии при беккросиране.

За едновременно повишаване на добива и качеството на зърното се използва система, включваща адитивният вариант и неадитивните генни ефекти (*доминиране и епистаз*).

С дисперсионен анализ се определят взаимодействието генотип среда и влиянието на различните фактори върху изражението на признака.

Изследванията са насочени към подобряване на устойчивостта на засушаване чрез комбинация от методи на различни нива - класическо генетично, морфофизиологично и молекулярно. Селекционните материали създадени в ИПК-Чирпан са от зимен тип на развитие и могат да издържат до минус 13 градуса без снежна покривка и до минус 24 градуса при наличие на снежна покривка.

Оценка на селекционните материали към абиотичен стрес потвърждават, че 42% от селекционните линии са толерантни към осмотичен стрес и 53% са толерантни към студ.

Оценка на селекционните материали към биотичен стрес установява, че 43% от материалите са устойчиви на брашнеста мана (*при изкуствен инфекциозен фон*) и 80% са устойчиви на кафява ръжда. Всички материали създадени в ИПК-Чирпан са устойчиви на листни петна.

Новите селекционни линии са с по-високо съдържание на протеин и мокър глютен от стандартите.

Прилага се маркер асистирана селекция с електрофорези за запазване на добива и подобряване на качеството.

Лектор-гост на Юбилейния празник беше доц д-р Наталия Петровска от Института по царевицата, Кнежа.

„Кнежа 581 – нов хибрид на научноизследователски институт по царевица, гр. Кнежа.

Института по царевицата в гр. Кнежа (Контакти: гр. Кнежа, 5835, E-mail: mri_kneja@abv.bg, www.ic-kneja.com) е единственият в България, специализиран в селекцията на сортове и хибриди царевица за зърно (*съответните групи по FAO*), за пуклива и захарна царевица.

На Изложението АГРА – СИБ - 2025 година ИЦ Кнежа се представи с новоселекционирания хибрид Кнежа 581.

Кнежа 581 се причислява към хибридите от средноранната група по FAO 500–600. Продължителността на вегетационния период от масово поникване до настъпване на восъчна зрялост на зърното е от 120 до 125 дни. Растенията са високи 200–220 см.

Характерна особеност е устойчивостта им на полягане, което гарантира механизираното прибиране на продукцията, без особени загуби на зърно.

Кочаните са конично-цилиндрични, с дължина 22–23 см. Редовете зърно на един кочан - 14–16 броя. Зърното е тип „Конски зъб“, с типична жълта окраска. Кочанното вретено е червено.

Отличителен белег на хибрида е силната облистеност над първия кочан, което осигурява продължителна и особено активна физиологична, фотосинтетична дейност на растенията.

Благодарение на тази активна фотосинтеза, растенията гарантират висок продуктивен потенциал. Добивът достига 1100–1350 kg/dka чисто бонифицирано зърно от единица площ.

Предимства на Кнежа 581

- *- Гарантира добиви на зърно и зелена маса в различните арготехнически райони на страната;

- *- Проявява впечатляваща екологична пластичност и устойчивост на стресови фактори на отглеждане;

- *- висококачествени показатели: протеин, мазнини, скорбяла;

- *- подходящ за технологична преработка;

- *- достига потенциала на добив при неполивни условия;

- *- адаптиран хибрид царевица, подходящ за отглеждане при биотичен и абиотичен стрес;

- *- отличен фитосанитарен профил: устойчив на икономически важните болести и неприятели по царевицата.

Препоръки за продуктивност:

- *- Оптимална гъстота на посева:
- *- при неполивни условия: -5500 бр. растения /dka/ при поливни условия – 6500 бр/dka
- * - За получаване на добиви от 1100-1350 ug/dka

Селекционер: доц. д-р *Наталия Петровска*

Една от полезните и много разпространени земеделски култури в България е ечемика – във всичките му форми (*пролетни и зимни, пивоварен и фуражен*).

Присъстващите в залата, представители на научната общност на България, бяха запознати с приложението на селекционния метод „Мутационна селекция при ечемика в ИЗ, Карнобат: постижения и бъдещи насоки“. С особеностите на метода и получените резултати, бяха запознати от **доц д-р Б. Дюлгерова от ИЗ Карнобат**.

Специфичният селекционен метод, при който се използват различни мутагени е „Експериментален мутагенез“. В ИЗ – Карнобат, по този метод се работи от 1967 г.

Първите български мутантни сортове ечемик са Маркели 2, Маркели 4, Маркели 5; Диана (1983 г.). Първоначално използван мутаген: гама-лъчи. От 90-те години: интензивно приложение на химичния мутаген натриев азид (NaN_3).

За мутагенно третиране се използва **химичен мутаген**: натриев азид (NaN_3), в концентрации: 2 mM и 3 mM. Разтворител: 0.1 M фосфатен буфер, pH 3.

Условия: Преди третиране: наkisване на семената във вода за 16 часа. Продължителност на третиране: 2 часа. След обработка: промиване с течаща вода и изсушаване при стайна температура до стандартна влажност.

Растителен материал: - всяка година се третира 4–6 сорта или перспективни линии

- 96% от изходния материал: сортове и линии зимен ечемик, създадени в института
- 4%: чуждестранни сортове

Предимства: *- Увеличен брой растения в M2 и M3 → По-големи шансове за откриване на ценни мутанти; *- Икономия на труд и площи; *- Повишена ефективност на селекцията; *- Използване на получените мутанти в кръстоски;

Провеждат се Алелни тестове → генетичен контрол/ за повишаване на ефективността на отбора;

Активна научна дейност и на много интелектуален труд са вложени по изпълнението на научен проект „Интегриран подход за фенотипиране за повишаване на ефективността на отбора в селекцията на зимен ечемик“, финансиран по процедура за национално съфинансиране с участие на български колективи в утвърдени акции по Европейската програма за сътрудничество в областта на научните изследвания и технологии (COST).

Получените резултати са налице:

*- получен е ценен генетичен ресурс – изолирани морфологични мутанти (*безосилести, голозърнести, нискостъблени*), подходящи за фундаментални изследвания и селекция.

*- получени Перспективни линии – ефективни мутантни форми с висока продуктивност, стабилен добив и подобро качество на зърното.

*- създадени са Нови сортове – много добре адаптирани към условията на страната. Високопродуктивни сортове.

*- Работи се по нови бъдещи направления – включване на мутанти в хибридационна програма с прилагане на иновативни методи (напр. NIR) за ефективна селекция.

След представяне на научните доклади в секция „Селекция“, беше развита интресна **Дискусия**.

След изказването на гостите ни от Украйна и Мартонвашари, беше подложен на обсъждане сериозен проблем (*проф. дсн Лукипудис*).

Всъщност, това не е въпрос. Това е проблем за дискусия. За обсъждане. За изясняване. За решаване.

- На какво се дължат обидно ниските добиви през настоящата година (2025 г), от царевицата, отглеждана в производството? В публикациите е отбелязано, че добивите в Добруджа, от царевицата, тази година са около 200 кг/декар. От тази култура, царевицата – царицата на полята, да е получен добив 200 кг/ декар? Върху площите на Добруджа? Не е ли обидно? След като при опитни полета вече се получават по 1200–1400 кг/дка, чисто бонифицирано зърно, от средно-късните, а от късните хибриди се получават и по-високи добиви?

Ето доц. Петровска докладва, че се получават по 1350 кг/дк зърно от хибрид Кнежа 581, при условията на институтските полета. Нека в производството да се реализират 75–80% от потенциалните възможности за добив – груба сметка 1000–1100 кг добив... а къде е една пета от този добив? Но, това е от наши хибриди, които са създадени и адаптирани за нашите условия. В нашите селекционни институти. Сортовете не са дошли от хиляди километри, носещи чувствителността към условията на отглеждане и към болести т.е. чувствителни на биотични и абиотични стресови фактори на отглеждането им...

Нека специалистите да дадат отговор. Знаем за продължителното засушаване. Отчитаме, че климатичните условия влияят върху добивите на зърно. Дали все пак, този провал не се дължи не само на сушата а и на нещо по-съществено. В производството ни се засяват семена от земеделски култури, които не са подходящи за нашите условия, защото се внасят безразборно чужди сортове, непригодни за отглеждане при нас. От доста дълъг период от време, чуждите сортове не минават задължителното държавно сортоизпитване, въз основа на което се правеше, задължителното микрорайониране, в зависимост от добивите им (на чуждите сортове и хибриди), при наши условия, за да не се получават провали в производството. Какво мислят специалистите по този въпрос.

Разяснения за мерките и проучването, което е провело и провежда ССА по този проблем даде проф. д-р Виолета Божанова, экс Председател на ССА.

- На въпроса на проф. Лукипудис, доц. д-р Петровска - Директор на ИЦ, Кнежа изказа мнението си по най-категоричен начин.

- Независимо от широкия спектър на предлаганите в търговската мрежа препарати за растителна защита, макро и микро торове, основна роля все още има селекцията. Българските хибриди имат отлично представяне, което мога да потвърдят и присъстващите на обсъждането на този въпрос. Проф. Н. Ценов и проф. М. Нанкова от ДЗИ Ген. Тошево също са заложили на българската селекция. Добивите при тях в изведения в Института опит с хибриди на ИЦ Кнежа, значително превишават средните за региона. Това още веднъж доказва ключовата роля на отбор и селекция в типичните за страната ни климатични условия, стабилността на родните сортове и хибриди. Това определя и нашата основна цел за работа – създаването на хибридите да има регионален характер и екологична насоченост. Благодаря Ви, още веднъж за въпроса.

Дискусията продължи разпалено доста време. И, не само за царевицата. Проблемите са много, а времето е ограничено...

Настъпи времето за разглеждане на резултатите от научната дейност на колегите, предложени на вниманието на присъстващите под формата на постери. Същите бяха под формата на презентации, върху два стенни компютри и имаше възможност да се разгледат внимателно.

Постерната сесия включваше общо 43 броя постери.

Растителни ресурси (3 бр.) третиращи проблемите по:

- *- дигитализация и отворен достъп до българския растителен генофон,*
- *- характеризиране и оценка на растителни корекции, дълготрайност на семената при съхранение,*
- *- морфологична и анатомична характеристика на растителни образци.*

Царевица (9 бр.)

- *- корелационни връзки между количествени и качествени белези,*
- *- клъстерен анализ за групиране и оценка на популациите,*
- *- влияние на ЦМС, върху съдържанието на пластидни пигменти и добива на зърно,*
- *- конкурентни взаимоотношения между плевели и царевица в условия на климатични промени,*
- *- влияние на екстремните климатични условия върху проявите на хетерозис за качество на зърното,*
- *- оценка на комбинативната способност на късни samozapaишващи се линии бяла царевица за добив на зърно (В. Бачийска, А. Димитрова).*

Технологии (1 бр.)

- *- повишаване на добива и качеството на продуктите от зърнени и технически култури чрез усъвършенстване на отделни звена от тяхната технология.*

Слънчоглед (2 бр.)

- *- хибридизация на слънчоглед,*
- *- разпространение на расов състав на Синя китка по слънчогледа.*

Житни култури (10 бр.)

- *- оценка на добивите, качествените признаци и алелния състав на запасните протеини при нови генотипове на българска обикновена зимна пшеница,*

*- изследване на производителността на смилане при генотипове твърда пшеница,

*- стъкловидна структура на зърна от твърда пшеница,

*- влияние на годишните условия и предсеитбената електромагнитна обработка на семената на тритикале върху добивите на зърно и параметрите на добива,

*- проучване на устойчивостта на замръзване и добива на зърно от селекционни линии на обикновена зимна пшеница,

*- характеризиране на междувидови хибриди, получени от кръстосване на твърда пшеница с отдалечени видове от рода *triticum*,

*- селекция на генотипове зимен фуражен ечемик въз основа на добивни и качествени характеристики,

*- третирането на семената със студена плазма върху продуктивността и качествените характеристики на твърдата пшеница,

*- дългосрочно въздействие на студената атмосферна плазма върху агрономическите и качествените характеристики на твърдата пшеница.

Фуражни култури (2 бр.)

*- Оценка на перспективни линии сорго за зърно (*sorghum vulgare. var.pers.*)линии сорго (*sorghum vulgare. var.pers.*)(К. Сланев, Г. Ковачева),

*- Проучване на влиянието на азотното торене върху енергийната стойност на сорговото зърно при непреливни животни (Румен Базитов, Милена Михайлова, Недка Димова).

Тютюн (1 бр.)

*- Сравнителна оценка на биометричните и икономически показатели на ориенталски сортове тютюн от екотип Крумовград (Ивко Стаматов).

Аегилонс (1 бр.)

*- морфологична и анатомична характеристика на листата при екземпляри от *aegilops triuncialis l.*, подложени на осмотичен стрес.

Ориз (2 бр.)

*- идентифициране на семенни патогени при ориза,

*- оценка на естественото нападение.

Маслодайна рапица (1 бр.)

*- добив и елементи на добива на маслодайна рапица, отглеждане при напоителни и неполивни условия в района на Стара Загора.

Памук (4 бр.)

- *- влияние на някои микроелементи върху добива и качеството на влакното в памук, отглеждан при условия на биологично земеделие,
- *- влияние от прилагането на биостимуланти при памука,
- *- агрономически показатели за добив и качество на влакната на нови усъвършенствани линии памук,
- *- изследвания на генетичната вариабилност, ефикасност и селективност на вегетационните хербициди при памук (*Gossypium hirsutum* L).

ЕМЛК (1 бр.)

- *- сравнителни анализи на *ex situ* видове *limonium*: 1. епидермис на листа.

Бобови (3 бр.)

- *- биохимичен състав на семената и устойчивост на стрес във фаза на покълване при перспективни сортове грах (*Pisum sativum* L) и бакла (*Vicia faba* L),
- *- сравнително изследване на агроекологичните и морфологичните характеристики на обикновения фасул (*Phaseolus vulgaris* L.) и вигната (*Vigna unguiculata* L.),
- *- нахут - значение, разпространение, употреба и насоки за селекция.

Зеленчукови култури (1 бр.)

- *- Управление на бази данни и интегриране на различни видове информация за характеризиране на зеленчукови култури от колекция *Solanaceae* в националната генбанка на България (Веселина Машева, Катя Узунджалиева).

В секция „Екология, растителна защита и агротехнически аспекти на производството на полски култури и многогодишни насади“ бяха изнесени доклади (3 бр.):

- *- Влияние на три земеделски системи върху физиологични, биометрични параметри и заразяване с листни въшки при обикновената пшеница (*Triticum aestivum* L.) (Василина Манева, Дина Атанасова, Радослав Чипилски, Виолета Божанова),
- *- Биоразнообразие на гъбни патогени, причиняващи листни петна при твърдата пшеница (Спасимира Недялкова),
- *- Инсектициден ефект на растителни екстракти срещу памуковия червей (*Helioverpa armigera* Hübner) (Lepidoptera; Noctuidae) (Сара Иванова, Стефан Рашев, Недялка Палагачева).

Интерес предизвикаха и научните резултати, поднесени на присъстващите под формата на **Постери (6 бр.):**

*- Ефикасност и селективност на листни хербициди в млада лавандула (Десислава Ангелова);

*- Адаптивни способности и фитосанитарен статус на органична и конвенционална пшеница (*triticum aestivum* l.) при условия на засушаване (Дина Атанасова, Василина Манева, Виолета Божанова);

*- Цветни капани за наблюдение на *drosophila suzukii* (matsumura) (Иван Арабаджиев);

*- Разпространение и расов състав на слънчогледовата ряпа (*orobanche cithara wallr.*) през периода 2020-2023 г. в България (Мария Петрова);

*- *Cochliobolus sativus* (s. *ito & kurib.*) *drechsler* ex *dastur* причинител на хелминти по твърдата пшеница (Спасимира Недялкова, Минка Колева);

*- Влияние на метеорологичните фактори върху развитието на листната мана *exserohilum turcicum* (pass.) по царевицата (Ванеса Хинкина, Бисерка Хинкина).

Научният екип от **Секция „Животновъдство“** представи резултатите от научната си дейност в **постери (3 бр.):**

*- Прецизни системи за мониторинг на показатели, свързани със здравето и репродуктивния статус на млечните крави. (Емил Митев);

*- Мониторинг и документиране на животинските генетични ресурси в България Живко Дучев, Янка Михайлова, Георги Йорданов);

*- Изследване на динамиката на промените в живото тегло и интензитета на растеж на агнета от среднородопската порода (Павел Тодоров, Цонка Оджакова).

Подготви: проф. д.с.н. Слава Лукипудис

Новини от света на бизнеса и интелектуалната собственост

* * *

Вицепремиерът Дончев участва във форум на високо ниво за бъдещето на кохезионната политика

Вицепремиерът и министър на иновациите и растежа Томислав Дончев участва в конференция на високо ниво за бъдещето на кохезионната политика на ЕС. Форумът „Сближаване+: 2027 фактор за дългосрочно развитие, приобщаваща икономическа конкурентоспособност и устойчивост в цяла Европа“ се проведе в Букурещ и беше по покана на румънския министър на инвестициите и европейските проекти Драгош Пислару. Събитието събра членове на Европейския парламент, представители на Европейската комисия, министри от държавите членки и други.

В рамките на своето изказване вицепремиерът напомни, че исторически погледнато кохезионната политика е създадена като инструмент за преодоляване на бариерите във функционирането на единния вътрешен пазар на ЕС. По този начин, осигурявайки целенасочена подкрепа за най-слабо развитите европейски региони, кохезионната политика насърчава конкурентоспособността на целия Съюз.

Дончев определи предложението на Комисията за Многогодишна финансова рамка за периода 2028-2034 г. като амбициозно, но подчерта, че предложената сложна архитектура и механизми на изпълнение крият и някои рискове за държавите членки в посока загуба на идентичността и регионалния фокус на политиката за сближаване. Ето защо кохезионната политика следва да запази своята основна роля, а именно да подпомага изравняването на междурегионалните различия без новият подход да води до увеличаване на административната тежест. В този контекст темата за опростяване на правилата става все по-важна. Той подчерта, че страната ни се надява през следващия период правилата за бенефициентите да са възможно най-опростени като гарант за бързина, прозрачност и ефективност при изпълнението на проектите.

Вицепремиерът проведе и двустранни срещи с Рафаеле Фито, заместник-председател на Европейската комисия и еврокомисар по сближаване и реформи, както и с румънския министър на инвестициите и европейските проекти Драгош Пислару, по време на които беше представена и дискутирана българската позиция относно бъдещата Многогодишна финансова рамка.

Заместник-председателят на Европейската комисия и еврокомисар по сближаване и реформи Рафаеле Фито и вицепремиерът Томислав Дончев

Източник: Министерство на иновациите и растежа

МИР ще инвестира близо 115 млн. евро в сателитни комуникации и съвместни проекти между бизнеса и науката през 2026 г.

Министерството на иновациите и растежа ще инвестира близо 115 млн. евро през 2026 г. в национална инфраструктура за сигурни сателитни комуникации и в съвместни проекти между бизнеса и научните среди. Средствата ще бъдат разпределени в осем нови процедури по Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ (ПНИИДИТ). Мерките са предвидени в индикативната годишна работна програма, която беше одобрена вчера от Комитета за наблюдение на ПНИИДИТ.

През 2026 г. ще бъде доразвит националният модел за технологичен трансфер. Процесът по изграждането му ще започне в края на 2025 г. с отпускането на средства за създаване на основен хъб за комерсиализиране на научни резултати в София тех парк. През следващата година ще бъдат създадени и регионални офиси, които да подпомагат местните компании за достъп до научни капацитети и иновационни услуги в цялата страна.

От следващата година ще започне модернизация на изследователската среда в академичните институции по подхода на интегрирани териториални инвестиции (ИТИ).

По ПНИИДИТ е предвидено и финансиране с малки грантове за микро-, малките и средни предприятия. Те ще могат да получават иновативни услуги, налични като списък в Платформата за сътрудничество между висшите училища, изследователските организации и бизнеса (<https://s2b.nacid.bg/home>).

Системата може да се използва свободно и за намиране на подходящите специалисти, съоръжения за провеждане на високотехнологични научни изследвания, необходими за реализиране на иновационни проекти, или за получаване на специализирана услуга.

Ще стартира и изграждането на национален комуникационен център за сигурни сателитни комуникации и наблюдение на Земята. С него ще се осигури участието на България в програмата GOVSATCOM на ЕС, публичната регулирана услуга (PRS) на „Галилео“ и предстоящата инициатива за защитена свързаност IRIS2. Това ще спомогне за по-доброто управление на кризи, защита на критична инфраструктура (енергийна, транспортна, комуникационна), ускорен и защитен обмен на данни между национални и европейски институции, надеждна синхронизация на телекомуникационни и финансови системи и др.

Източник: Министерство на иновациите и растежа

Ангел Иванов е назначен за и.д. изпълнителен директор на БАИ

Ангел Иванов ще изпълнява длъжността изпълнителен директор на Българската агенция за инвестиции (БАИ). Досега той заемаше длъжността заместник изпълнителен директор.

Иванов има дългогодишен управленски опит в държавната администрация, включително в сферата на инвестициите, дигитализацията, европейската интеграция и като ръководител на Службата по търговско-икономическите въпроси (СТИВ)–Москва. Бил е и съветник по икономически, социални и европейски въпроси в Министерския съвет. В частния сектор професионалната му дейност обхваща външната търговия, организацията и управлението на бизнес структури, както и продажбата на активи.

Завършил е магистърска степен по „Международни икономически отношения“ в Московския държавен институт за международни отношения (МГИМО) и немската гимназия в Ловеч.

Със заповед на министъра на иновациите и растежа досегашният изпълнителен директор на БАИ Мила Ненова е освободена от поста.

Източник: Министерство на иновациите и растежа

България и Турция засилват сътрудничество в областта на иновациите, науката и инвестициите

Новите възможности за сътрудничество между България и Турция в областта на иновациите, технологиите, изкуствения интелект и науката обсъдиха на двустранна среща вицепремиерът и министър на иновациите и растежа Томислав Дончев и министърът на индустрията и технологиите на Турция Мехмет Фатих Каджър в Истанбул. Двамата очертаха мерки с посока увеличаване на взаимните инвестиции, научните изследвания, дигитализацията и иновативните проекти. В срещата участва още зам.-министърът на иновациите и растежа Красимир Якимов.

По-късно вицепремиерът участва в кръгла маса за двустранните икономически отношения, организирана от Съвета за външноикономически връзки на Турция (DEİK). С председателя на DEİK Наил Олпак обсъдиха привличането на инвестиции в областта на високите технологии и засилването на двустранните търговски отношения. По темата за кадрите в индустрията Дончев подчерта, че е от особено значение видимостта на сектора, младите да избират инженерни специалности и да са добре информирани за добрите възможности за развитие, които тя предоставя.

В рамките на едnodневната визита в Турция Дончев посети и Smart Holding, собственик на Smart Solar Technologies. Компанията е сред ключовите инвеститори в България. Приоритетният им инвестиционен проект е сертифициран по Закона за насърчаване на инвестициите. Той ще се реализира в с. Еленино, община Стара Загора и предвижда изграждане на нов завод за производство на соларни панели и клетки. Очаква се да бъдат разкрити над 800 работни места в района. На срещата от ръководството на компанията представиха проекта им и бъдещи инвестиционни планове.

Източник: Министерство на иновациите и растежа

През месец септември 2025 г. Патентното ведомство на Република България сключи административен договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ за изпълнение на проектно предложение по процедура BG16RFPR001-1.007 „Насърчаване заявяването и защитата на права по индустриална собственост от страна на МСП чрез подпомагане дейността на Патентно ведомство на Република България“ по Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ 2021–2027, с общ размер на предоставената безвъзмездна финансова помощ - 16 300 000 лв.

Основната цел на проекта е да се улесни достъп на микро-, малките и средни предприятия до системата за индустриална закрила, като се подпомогне процесът по заявяване и защита на патенти, търговски марки и други обекти на индустриална собственост. Наред с това са предвидени дейности за популяризиране и подобряване на информационното обслужване на бизнеса, с цел повишаване на заявителската активност сред МСП.

Финансовата помощ ще позволи на повече български предприятия да се възползват от предимствата на защитената индустриална собственост, като по този начин ще развиват по-успешно иновации и ще увеличат своята конкурентоспособност както на вътрешния, така и на международните пазари.

Главна дирекция „Европейски фондове за конкурентоспособност“ вече публикува информация за предоставената помощ в публичния списък на операциите, с цел гарантиране на прозрачност и отчетност пред обществото.

Предстоящи събития

International Invention Fair in the Middle East

يال علم ل ل تقدم ال كويت مؤسسة

Kuwait Foundation for the Advancement of Sciences

Invitation

16th International Invention Fair in the Middle East
February 8 – 11, 2026 | Kuwait

Dear Mr. Mario Christov,

It is with great honor that Kuwait Science Club invites your inventors to participate in the 16th International Invention Fair in the Middle East (IIFME), taking place on 8-11 February 2026 in Kuwait. This fair is an annual event organized by the Kuwait Science Club (KSC). Established in 1974, KSC is a nonprofit scientific organization dedicated to serving the Kuwaiti Society in the field of science. It also provides support to the wider Arab region by participating in scientific conferences and conventions, backed by substantial voluntary workforce. Our proudest achievement is the hosting and organization of IIFME in partnership with the International Exhibition of Inventions of Geneva.

IIFME is dedicated to creating a platform for Arab inventors to collaborate with their counterparts from non-Arabic speaking regions, enhancing collaboration between investors and inventors, and inspiring distinguished inventors to join the fair and network with both investors and Arab inventors.

In line with its ambition to draw the most talented individuals globally, IIFME is pleased to offer more than \$60,000 in cash awards. Furthermore, participants will have the chance to experience Kuwaiti culture and engage with our vibrant and youthful community, shaped by both Middle Eastern traditions and international educational practices.

The IIFME organizers, along with KSC board members, sincerely hope that you will accept this invitation and are looking forward to warmly greeting your inventors in Kuwait.

For further information, please contact us via email at (info@iifme.com) or visit our website at (www.iifme.com).

*Sincerely,
Talal Jassem Al-Kharafi
Kuwait Science Club Chairman
IIFME Higher Committee Chairman
IFIA Inventions*

Фондация ЕВРИКА подкрепя проекти на талантиливи български деца и младежи в областта на науката, техниката и предприемачеството, насърчава обучението и специализацията, стимулира разширяването на младежкото международно научно и техническо сътрудничество, подкрепя младите изобретатели, учени и предприемачи, участва в разпространяването на научни, технически и икономически знания.

София 1000, бул. "Патриарх Евтимий" №1
телефони: (3592) 981-51-81, 981-54-83, 981-37-99
факс: (3592) 981-54-83
e-mail: office@evrika.org

ИНСТИТУТ ЗА ИНОВАЦИИ

ИЗСЛЕДОВАТЕЛ

ISSN 1311-9443

Format A4

Списание “ИЗСЛЕДОВАТЕЛ” включва изследвания, модели, концепции, идеи и прогнози в областта на еволюцията, поведението, творческите процеси и структурата на системите, т.е. креативни аспекти на всяко знание.

Списание “ИЗСЛЕДОВАТЕЛ” се издава от 2001 г. То е издание на Българска Академия на Науките и Изкуствата. Включва статии и на автори извън Академията, които желаят да популяризират своите нетрадиционни концепции и иновации или да запазят авторските си права върху интелектуални продукти чрез представяне на тяхното описание в престижни световни библиотеки.

Желаещите да публикуват свои текстове или илюстрации в сборника е необходимо да ги изпратят на научния редактор акад. проф. д-р инж. Георги Ламбаджиев (georgilam@abv.bg).

Всеки автор, публикувал свои статии в списание “ИЗСЛЕДОВАТЕЛ” получава електронен екземпляр на съответния брой на списанието.

STARA PLANINA HOLD PLC

Единственото издание у нас, в което може да намерите
оригинални научни и приложни материали
в областта на

АВИАЦИОННАТА И КОСМИЧЕСКАТА НАУКА И ПРАКТИКА

е списание

издание на

ИНСТИТУТ ЗА КОСМИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ТЕХНОЛОГИИ
при
БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

e-mail: journal@space.bas.bg
<http://journal.space.bas.bg/>
Facebook: Aerospace research in Bulgaria

Съюзът на Изобретателите в България (СИБ) е сдружение с нестопанска цел в частна полза на изобретатели, патентни специалисти, селекционери и новатори от всички области на науката и техниката и функционира на принципите на доброволно членство, самоуправление и демократичност в съответствие със Закона за юридическите лица с нестопанска цел.

СИБ е член на:

**Федерацията на научно-техническите съюзи
в България (ФНТС)**

**Международната федерация на асоциациите
на изобретателите (IFIA)**

ФЕДЕРАЦИЯТА НА НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИТЕ СЪЮЗИ (ФНТС)

е творческо-професионално, научно-просветно, неправителствено, неполитическо сдружение с нестопанска цел на юридически лица – съсловни организации, регистрирани по ЗЮЛНЦ, в които членуват инженери, икономисти и други специалисти от областта на науката, техниката, икономиката и земеделието.

ФНТС е съчредител и член на Световната федерация на инженерните организации (WFEO).

ФНТС членува и в Европейската федерация на националните инженерни асоциации (FEANI).

ФНТС е член на Постоянната конференция на инженерните организации от Югоизточна Европа (CO.P.I.C.E.E.), Глобалният Договор на ООН, Европейски млади инженери (EYE).

ФНТС осъществява двустранно сътрудничество със сродни организации от редица страни.

☞ **ФНТС** обединява 19 национални сдружения – научно-технически съюзи (НТС) и 34 териториални сдружения – ТС на НТС, в които членуват над 15 000 специалисти от цялата страна.

☞ **ФНТС** е собственик на еднолично дружество с ограничена отговорност "ИНОВАТИКС" ЕООД с предмет на работа инженерно-внедрителска дейност.

☞ Към **ФНТС** функционира Център за професионално обучение, лицензиран от НАПОО към Министерски съвет на Република България.

Контакти с Център за професионално обучение:

+ 359 2 989 33 79; e-mail: kvvo@fnts.bg

Дом на науката и техниката – град София, предлага зали под наем на атрактивни цени, прекрасни условия за провеждане на научно-технически мероприятия, международни симпозиуми, конгреси, конференции, курсове, концерти, коктейли и др.

Предлагаме ви зали с площ от 39 м² до 200 м².

Контакти за зали и офиси под наем:

инж. Марин Антонов: + 359 2 987 72 30; + 359 878 703 669; e-mail: m.antonov@fnts.bg

инж. Валентин Ставрев: + 359 2 986 16 81; + 359 878 703 720; e-mail: vstavrev2@hotmail.com

инж. Невена Дончева: + 359 2 986 16 81; + 359 878 703 714; e-mail: n.doncheva@fnts.bg

ФНТС, София 1000, ул. "Г.С.Раковски" №108, <http://www.fnts.bg/>